

SİNEMADA ARAPLARIN TEMSİLİNE BİR ÖRNEK: “KESKİN NİŞANCI” FİLMİ

Güliz ULUÇ*

Ayhan KÜNGERÜ*

Öz

Hollywood kendi egemen ideolojik sinemasal anlatısını kurarken, dünyanın diğer halklarına karşı önyargılı davranmakta ve belirli basmakalıp yapılardan hareket etmektedir. Bu basmakalıp temsillere yoğun bir şekilde maruz kalanlarda Ortadoğulular ve Araplardır. Hollywood Sineması’nda Araplar yoğun olarak barbar, terörist, radikal ve Müslüman olarak temsil edilmektedirler. Bu temsiller bir taraftan Arapları öteki olarak kurarken, diğer taraftan da Amerikan politikalarının içselleştirilmesine hizmet etmektedir. Bu çalışmada Hollywood sinemasında Arap kimliğinin temsiline dair değişik sinema filmlerinden örnekler verildikten sonra Arapların ötekileştirilmesi pratikleri son dönem Arap temsiline örnek teşkil edeceği düşünülen 2014 yılı yapımı “Keskin Nişancı” (American Sniper) adlı film özelinde, ideolojik film eleştirisi yöntemi ile incelenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda filmdeki ana karakter Chris Kyle üzerinden ABD’nin Irak işgalindeki politikalarının meşrulaştırılıp, yüceltildiği ve onun karşısında Arapların filmde kullanılan negatif basmakalıp önyargular ile “vahşiler” olarak ötekileştirildiği ve terörist olarak genelleştirildiği gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hollywood Sineması, Arap Temsilleri, Vahşiler, Öteki, Kurtarıcı Kompleksi

AN EXAMPLE OF THE REPRESENTATION OF ARABS IN CINEMA: “AMERICAN SNIPER”

Abstract

While setting its own dominant ideological cinematic narrative, Hollywood is biased to worlds’ other nations and is acting within particular stereotyped structures. Yet, those exposed to these stereotyped representations are the Middle Easterners and Arabs. Arabs are intensely represented as “barbaric, terrorist, radical and Muslim in Hollywood Cinema. These representations, on the one hand, forms Arabs as other and on the other hand serves internalization of American policies. In this study, following the exemplifying of various movies about the representation of Arabian identity, othering practices of Arabs, specifically in the movie American Sniper, 2014 which is considered to be set an example in the current representation of Arabs are tried to be analyzed. In this context, through the main character Chris Kyle in the movie, it is observed that policies of the U.S. in the invasion of Iraq have been legitimized and exalted and on the contrary, with the negative preconceptions used in the movie, Arabs are othered as “savages” and generalized as terrorists.

Keywords: Hollywood Cinema, Arabs Representation, Savages, Other, Savior Complex

GİRİŞ

Sinema temsil politikalarının uygulama alanı bulduğu en önemli mecralardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Hollywood sinema endüstrisi her dönemde Amerikalı olmayı yüceltirken, ötekileştirdiği halkların temsilini de günün politikasına göre gerçekleştirmektedir.

Kovboy filmleri on yıllar boyunca Amerikan mitinin bir temsilini sunarken, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış Kızılderilileri de kafa-derisi yüzen, medeniyetten nasibini almamış düşmanlar olarak betimlemiştir. Bu durum spaghetti Western filmlerinde Clint Eastwood’ın canlandırdığı karakterler karşısında acizleşen, salt kötü Meksikalılar olarak kendini göstermiştir. İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaşı anlatan filmlerde de öteki “düşman” rolünü Almanlar ve Ruslar üstlenmiştir.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle Amerika aradığı düşmanı terörist Ortadoğulular ve Araplarda bulurken, Hollywood Sineması da filmlerinde olumsuz basmakalıplaştırmayı gerçekleştireceği ötekisine kavuşmuştur.

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, gulizuluc@yahoo.com

* Arş. Gör., Ege Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, akungeru@gmail.com

Arap temsilleri yüzyıllar içerisinde olgunlaşan Oryantalist unsurların izlerini taşıırken, bu temsillerde çeşitli basmakalıp yapılar ortaya çıkmaktadır. Televizyon ve sinemada Araplar ve Ortadoğulular hakkında yaygın 5 yaygın basmakalıplaştırmanın kullanıldığı söylenebilir (Nittle 2017). Bunlardan ilki çöldeki Araplardır. Araplar çöl ve deveyle birlikte sunulur. İkincisi Arapların kötü ve terörist olarak sunulmasıdır. Üçüncü basmakalıplaştırma, Arapların barbar olarak temsilidir. Dördüncüsü Arap kadınların kapalı, başörtülü ve dansöz olarak sunulmalarıdır. Son olarak Araplar Müslüman ve yabancı olarak gösterilirler.

Bu çalışma kapsamında son dönem Arap temsiline örnek teşkil edeceği düşünülen 2014 yapımı “Keskin Nişancı” (*American Sniper*) filmi seçilmiştir. Filmde, bir taraftan Arapların temsili incelenirken, diğer taraftan ana karakter Chris Kyle üzerinden Amerikan politikalarının temsili de irdelenmektedir. Böylece Amerikalı karakter üzerinden Arapların nasıl ötekileştirildiğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır. Yukarıda beşli kategorileştirmeye bakılacak olursa filmde Arapların barbar, kötü, terörist, Müslüman, kapalı, başörtülü olarak temsil edildiği gözlemlenebilmektedir. Çalışma ideolojik film eleştirisi yöntemi ile “Keskin Nişancı” (*American Sniper*) filminde Araplara yönelik Amerikan politika ve bakışının nasıl temsil edildiğini ve ötekileştirmenin nasıl gerçekleştiğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda filmdeki diyaloglar üzerinden ötekileştirmenin nasıl yapıldığı gösterilmeye çalışılmaktadır.

Arap Kimliği Üzerine

Edward Said (2003: 324) Batı'nın “Arap zihniyeti” ya da “Arapların mizaç ve karakteri” olarak oluşturduğu imgelemi “Şarkiyatçılık” adlı eserinde şöyle tarif eder:

“Araplar... disiplin sağlamada ve birlik oluşturmadaki yetersizliklerini kanıtlamışlardır... Organizasyon ve koordinasyon eksiklikleri gösterdikleri gibi, işbirliği konusundaki yeteneklerini gösterir bir ipucu da yoktur. Ortak yarar ya da karşılıklı kazanç için yapılan ortak eylemler onlara yabancı gelmektedir. Araplar potansiyellerini geliştirmek ve toplumdaki konumlarını tanımlamak, gelişime ve değişime ilişkin inanç taşımak konusunda çok az bir şansa sahiptirler ve kurtuluşu da ancak öbür dünyada bulabilirler.”

“Arap zihniyeti”ne dair literatürde birçok çalışma mevcut olup bunların çoğunda Arapların Batı tarzı endüstrileşmeye, gelişmeye ve beraberinde de demokratikleşmeye direnç gösterdikleri belirtilir. Örneğin Raphael Patai (aktaran Uluç, 2009:327-328) “Arap Zihniyeti” adlı çalışmasında Araplar'ın durgunluğunu ve geri kalmışlığını tanımlarken psikolojik ve kültürel tanımlamalara gönderme yaparken, kitabının bir bölümünde “problem”in kitabının adında da belirtildiği gibi zihinsel yapılanmaya dayandığını iddia eder. Ona göre Araplar kendilerini geleneksel kültürlerinden ayırmalarına izin vermeyen bir tür marjinallik duygusuna sahip olup kendi eksiklikleri ve hataları konusunda suçu başkalarına atma eğilimine sahiptirler ve bu bağlamda Arap zihniyetine göre Batı hazırda beklemekte olan bir günah keçisi olarak suçlamaların çoğunu ve hatta kaçınılmaz bir biçimde nefreti üstlenmelidir.

George Orwell 1939'da Marakeş'te gördükleri üzerinden Arapları şöyle betimler (Aktaran Said, 2003: 263):

“Burası gibi, en az yirmi bin insanın sırtındaki paçavralardan başka hiçbir şeye sahip olmadığı iki yüz bin nüfuslu bir kasabada gezdiğinizde, insanların nasıl yaşadıklarını, dahası ne kadar kolay ölüp gittiklerini gördüğünüzde, insanlar arasında yürüdüğünüze inanmak güç gelir. Tüm sömürge imparatorlukları bu

gerçek üzerine kurulu aslında. İnsanların yüzleri kara, ne kadar da çoklar! Sahiden sizin etiniz gibi mi etleri? Adları da var mı? Yoksa arılar ya da mercan sinekleri kadar bireysellikten uzak, bir tür ayrımlaşmamış kara malzemeden mi ibaretler sadece? Yerden bitiveriyorlar, birkaç yıl ter döküp açlıktan kıvrandıktan sonra gerisingeri mezarlıktaki adsız tepeciklerin altına giriveriyorlar, kimse de yokluklarının farkına varmıyor. Mezarlar bile güneşin altında çabucak yerle yeksan olup gidiveriyor.”

Sania Hamady (Aktaran Said, 2003: 325-327) “*Arapların Mizacı ve Karakteri/ Temperament and Character of the Arabs*” adlı çalışmasında Arapların şimdiye değin, disiplinli ve kalıcı bir birlik kurma becerisine sahip olmadıklarını kanıtladıklarını, ortak heyecan patlamaları yaşadıklarını ama sabır gösterip çoğunlukla gönülsüz katıldıkları ortak girişimleri sürdürmediklerini, örgütlenmede eşgüdüm ve uyum eksikliği sergilediklerini, kaldı ki birlikte çalışma yeteneğine sahip olduklarını da gösteremediklerini, ortak yarar ya da karşılıklı çıkar sağlayacak ortaklaşa hareketlere yabancı olduklarını, dolayısıyla çetin, engelleyici bir ortamda yaşayan Arabın, olanaklarını geliştirme, toplumdaki konumunu belirleme konusunda pek bir şansı olmadığını söyler.

Said (2005: 324-325) Arapların, Avrupalılar ve Amerikalılardan farklı olarak, bireysellik duygusuna, şahsi hayat görüşüne sahip olmadıkları, Rönesans, Reform ve Aydınlanma sürecinden geçmiş Avrupa ve Amerika kültürlerinin sevgi, dürüstlük ve anlayış gibi değerlerinden nasiplenmemiş olduklarına dair yanlış yargıyı eleştirirken hiçbir kültür ya da medeniyetin kendi kendine var olmadığını; hiçbirinin bireysellik ve aydınlanma gibi değerlerin tümüyle dışında olmadığını; hiçbirinin toplumsallık, sevgi, yaşama verilen değer ve diğer temel insani vasıflar olmaksızın yaşayamayacağını, Fas’tan Basra Körfezi’ne dek, Araplar tarafından üretilen edebiyat, sinema, tiyatro, resim, müzik ve popüler kültür ürünlerinin muazzam çeşitliliğine bir bakıldığında bunun görülebileceğini, Arapların gelişmişliğinin göstergesinin, sadece verimlilik veya sanayi üretim istatistiklerinin yeterli düzeyde olup olmadığı değil, aynı zamanda bu sayılanlar da olduğunu belirtir.

Bu söylemin en tipik örneklerinden olan, 1882 ile 1907 arasında İngiltere’nin Mısır’daki temsilcisi ve efendisi Cromer Lordu Evelyn Baring’in iki ciltlik yapıtı “*Modern Mısır/ Modern Egypt*”da Arapların budalalığı, enerji ve girişkenlik yoksunluğu, aşırı dalkavukluğu, dümen çeviriciliği, kurnazlığı, hayvanlara eziyet edişleri sergilenir. Şarklılar yoldan da, kaldırımdan da yürüyemezler (karışmış akıllarıyla zeki Avrupalının hemen kavradığı şeyi, yollarla kaldırımların yürünsün diye yapıldığını anlayamazlar): müzmin yalancıdırlar, uyuşuk ve şüphedirler, her durumda Anglo-Sakson ırkının açıklığının, dolaysızlığının, asaletinin karşıtıdırlar (Said, 2003: 48-222). Aşağıda, yukarıdaki satırlarda Patai, Orwell, Hamady, Baring gibi dönemlerinin önemli yazar ve düşünürlerin çalışmalarından örneklerle betimlenmeye çalışılan Araplar hakkındaki önyargılarla yüklü, olumsuz, indirgemeci ve genelleyici düşünce ve değerlendirmelerin sinema filmlerindeki yansımaları farklı film örnekleri üzerinden incelenecektir.

Sinemada Arapların Temsili

Said’e (2003: 300) göre, sinemada ve televizyonda Arap, ya bir şehvet düşkünüdür ya da kana susamış bir namussuz. Cinselliğe aşırı düşkün bir ahlaksız, sadist, kalles, süfli biri olarak çıkar ortaya. Köle taciri... deveci... sarraf... yanardöner bir alçak: Sinemadaki bazı geleneksel Arap rolleridir bunlar. Arap lider (çapulcuların, korsanların, “yerli” asilerin lideri), tutsak alınmış Batılı kahraman ile sarışın kıızı hırılıtlı sesiyle tehdit ederken görülür sık sık: “Adamlarım sizi

gebertecek, ama önce biraz eğlenmek istiyorlar.” Konuşurken müstehcen imalarla yüklü bakışlar atar: Rudolph Valentino’nun *Şeyh* filminin günümüzdeki biçimidir bu.

William Booth (aktaran Uluç. 2009: 80) ise “*Kötü Araplara İlişkin Hollywood Stereotipleri/ ‘Reel Bad Arabs’ Takes on Hollywood Stereotyping*” başlıklı makalesinde, Hollywood’un Araplarla ilgili olarak İngilizcede b harfi ile başlayan 3 kelimeye “dansözler, milyarder şeyhler ve bombacılar” (belly dancers, billionaire sheiks and bombers) tiplmelerine takıntısını vurgularken bu üç unsurun Arap eleştirisinde her zaman kullanıldığını söyler. William Booth, “*Televizyon Arapları-The TV Arab, Makara Kötü Araplar- Reel Bad Arabs, Suçlu? 9/11 Sonrası Hollywood’un Araplar Hakkındaki Hükmü- Guilty? Hollywood’s Verdict on Arabs after 9/11’nin*” yazarı Lübnan kökenli Profesör Jack Shaheen’in araştırmaları boyunca binlerce film ve televizyon şovu izlediğini, bulduğu şeyin ise ekranda fazlasıyla kötülen, iftira edilen insanlar olduğunu söylemektedir. Sinemanın ilk dönem filmlerinden, daha yakın tarihli “*Sleeper Cell*” ve “24” gibi popüler televizyon şovlarına uzanan periyotta Shaheen, Arap kadınlarının ya “çölün gülleri” olarak göbek dansı-oryantal yaparken ya da gözleri dahi gözükmeyen siyah kumaş yığınları şeklinde iki stereotip üzerinden sunulduklarını belirtir. Arap erkekleri ise eğer eğlencelik soytarılar veya yapmacık kibar halı satıcıları ya da ahlaksız şeyhler olarak temsil edilmemişlerse (ki yapımlarda genellikle yağ tulumu sultanların sarışın Batılı kadınlara zaafi vurgulanmaktadır!) o zaman patlak gözlü uçak korsanı-bombacıdırlar. James Cameron’un *Gerçek Yalanlar-True Lies* (1994) adlı filminde Arnold Schwarzenegger’in baş kötü karakter Salim Abu Aziz’i füze fırlatarak öldürmesi ya da *Kutsal Hazine Avcıları- Raiders of the Lost Ark* (1981) filminde Indiana Jones’un kendisine kılıç savuran iri yarı Arap’a karşılık olarak omuz silkip silahı ile vurması sahnelerinde olduğu gibi filmlerde Araplar sadece tehlikeli değil aynı zamanda son derece beceriksiz olarak temsil edilirler. Negatif Arap stereotipi ile yüklü filmlere örnek olarak bir James Bond filmi olan *Asla Asla Deme- Never Say Never Again* (1983) filminde Kim Basinger kötü dişlere sahip pis, açgözlü Araplara açık artırma ile satılmaya çıkarılır, *Geleceğe Dönüş- Back to the Future* (1985) filminde ise aniden bir çift Libyalı “kaba saba insan” ellerinde makineli tüfeklerle Christopher Lloyd’un canlandığı Dr. Brown’u öldürmek için meydana çıkarlar, *Gelinin Babası II- Father of the Bride Part II* (1995) filminde Eugene Levy zavallı Steve Martin’i dolandıran yoğun aksanlı Bay Habib olarak temsil edilir, Disney’in Oscar ödüllü *Alaeddin/ Aladdin* (1992) filmi şu şarkı sözleri ile başlar: “Oh, ben bir ülkeden geldim, çok uzak bir yerden, deve kervanlarının dolaştığı, eğer yüzünüzü beğenmezlerse, kulağınızı kestikleri yerden, ilkeldir fakat evimdir!” Şarkının sözleri Arap kökenli Amerikalıların protestosundan sonra değiştirilmiştir (aktaran Uluç. 2009: 81-82).

Kurgusal yapımlarda Arapların en olumlu temsil örneklerinin Avrupa kumarhanelerinde para saçan playboylar olabileceğini belirten Akbar’a göre (aktaran Uluç. 2009: 369) Arapların Körfez savaşı sırasında imgelemi ise “deve jokeyleri” ve “çöl zencileri” idi. Arap teröristlerin Goodyear balonunu kullanarak Süper Kupa futbol karşılaşmasına saldırdığı *Black Sunday* (1997) ve yine Arap teröristlerin ABD elçiliğine saldırdığı *Death Before Dishonor* (1987), Chuck Norris’ in oynadığı ve Arap teröristlerin böcek sürüsü gibi ezildikleri *The Delta Force* (1986), çocukların babalarını radikal bir Orta Doğu devletinden kurtarmak için jet uçurdıkları *Iron Eagle* (1986), Charlie Sheen’in Orta Doğulu teröristleri kovaladığı ve yakaladığı *Navy Seals* (1990), eski Deniz Kuvvetleri Bakanı ve Virginia senatörü Jim Webb’in hikâyesinden uyarlanan, Samuel L. Jackson ve Tommy Lee Jones’un başrolünde oynadıkları, Yemen’deki ABD elçiliği kuşatmasına dair *Rules of Engagement* (2000) anti-Arap yapımlara örnektir (Aktaran Uluç, 2009:82-83)

Yazar Amos Oz'un "*My Michael*" (1967) adlı romanından uyarlanan ve yönetmen Dan Wolman tarafından çekilen "*Michael Sheli*" (1974) adlı filmde Hannah Gonan adlı genç bir kadının sıkıcı evliliğinden bir kaçış yolu olarak, çocukluk arkadaşları Halil ve Aziz adlı Arap ikizlerle ilgili hayali maceralara yönelmesi ile Paul Bowles'ın "*The Sheltering Sky*" (1949) adlı romanından uyarlanan, Bernardo Bertolucci'nin yönettiği ve "*Çölde Çay*" (1990) olarak Türkçeye çevrilen aynı adlı filmde 1947 yılında Kuzey Afrika'ya seyahat eden Amerikalı Kit Moresby adlı kadının Arap Tuareg kabilesinden Belqassim ile karşılaşmasının sonuçları şaşırtıcı derecede birbirine benzerdir. Her ikisinde de Arap erkeklerle karşılaşan Batılı kadın fiziksel ve mental olarak zarar görür, akli kontrollerini yitirir, karanlığın ve deliliğin derinliklerine gömülürler. "*Michael Sheli*"deki Arap ikizler, "*The Sheltering Sky*"daki Arap Belqassim gibi vahşi hayvanları çağrıştırmaktadır. Arap erkeğini vahşi, içgüdüsel, ilkel bir yaratık olarak gören bu bakış açısı Araplara ilişkin ondokuzuncu yüzyıl Avrupa stereotipleri içinde belirgin olup adı geçen filmler söz konusu bakış açısının yirminci yüzyıl edebiyatında da az ya da çok bozulmadan korunduğunu göstermektedir (Aktaran Uluç. 2009: 197-200). "*Michael Sheli*"deki Arap ikizler ile "*The Sheltering Sky*"daki Belqassim arasında kurulan birliktelik Araplara ait coğrafyanın geleneksel ahlakın ihlal edildiği ve edebe saldırıldığı bir yer olarak resmedildiği sömürgeci söylemi yansıtır.

Sömürgeci söylemin karakteristik bir özelliği de çeşitli zıt inançları aynı anda kapsamasıdır. Bertolucci'nin filme aldığı *The Sheltering Sky**, Araplar hakkında birbirine zıt sayısız inancı işler: Araplar hem neşeli hem saldırgandır, hem konuksever hem reddedendir, hem kirlenmemiştir hem haşere istilasına uğramıştır. Araplar hem cezbedici biçimde güzel hem de garip bir biçimde iğrençtir. Onların sağlıklı, heykelsi ya da dejenere olmuş, şeytani vücutları vardır. Onlar menfaat gözetmeksizin başkalarını düşünen davranışlar sergileyebildikleri gibi paragöz de olabilirler ve kolaylıkla ahlaksız davranışlar sergileyebilirler. Bertolucci'nin bu yaklaşımında Arap kültürü hem mükemmel hem de kötücüdür (aktaran Uluç. 2009: 201).

1. Dünya savaşı öncesinde Osmanlı İmparatorluğunun bölgedeki hakimiyetini sonlandırarak Arap yarımadasını İngiltere'nin manda rejimi altına sokmak amacıyla Arapları içi boş bağımsızlık vaatleriyle Osmanlı'ya karşı kıskırtarak 1916 yılında gerçekleşen ve "Arap Ayaklanması" olarak adlandırılan olayın başat aktörlerinden biri olan İngiliz subay ve casus Arabistanlı Lawrence'ı (Thomas Edward Lawrence) konu alan yönetmen David Lean'ın *Arabistanlı Lawrence- Lawrence of Arabia* (1962) filminde Lawrence, Arapların özgürlüğünü sözümlerine kendisine amaç edinmiş bir kişilik olarak sunulup dağınık kabileler halindeki Araplar ise filmde sözde Osmanlı "baskısı" altında gösterilirken bundan "kurtulabilmek" için Lawrence'ın onları yönlendirmesine muhtaç, aciz bir halktır. Organizasyon ve koordinasyon yetersizlikleri, öz bilinç geliştirme yeteneksizlikleri nedeniyle eyleme geçebilmek için Batılı bir yabancıya muhtaç Arap güruhunun yer aldığı *Arabistanlı Lawrence* filmi basmakalıp bir Arap algısına ve başarısız bir sunuma sahiptir.

Değişik zamanlarda çekilen tüm bu filmlerde Arap kimliğine dair söz konusu çarpık bakış açısı, son dönem Hollywood sinemasında Arap temsiline örnek teşkil edeceği düşünülen, 6 dalda Oscar adayı olan ve Clint Eastwood'un yönetmenliğini yaptığı 2014 yılı yapımı "Keskin Nişancı" (American Sniper) adlı film örneğinde sorgulanarak eleştirilecektir.

Çalışmanın Yöntemi ve Örneklemi

* Orijinal adı "Esirgeyen Göküzü" olarak çevrilebilen film, Türkiye'de İtalyanca adından tercüme ile "*Çölde Çay*" adı ile vizyona girmiştir.

Bu çalışmada 2014 yapımı “Keskin Nişancı” (*American Sniper*) filmi ideolojik film çözümlemesi yoluyla analiz edilmeye çalışılmaktadır. Yöntem, bir taraftan metinlerin arkasındaki ideolojik arka planın ortaya çıkarılmasını sağlarken, öbür taraftan buna neden olan söylemlerin de incelenmesini de gerektirmektedir. “İdeolojik film eleştirinin amacı, tüm sınıfların düşünce ve yaşam biçimine derin bir biçimde işlemiş olan ve egemen ideolojinin kendisini sürdürmesini sağlayan kültürel, filmsel pratiklerin ve söylemlerin açığa çıkarılmasını sağlayarak özgürleşim yolları önermektir (Özden, 2000:141-145).”

Film, ABD Savunma Bakanlığı'ndan teyit edilen bilgilere göre 4 kez katıldığı Irak savaşında 160'ın üzerinde Iraklıyı öldüren, deniz kuvvetlerinde görev yapmış olan ABD'li keskin nişancı Chris Kyle'in hayat hikayesine dayanmaktadır. Bu çalışmada “Keskin Nişancı” filmindeki ana karakterin nasıl bir işlev üstlendiği ve film boyunca düşmanlaştırılan Arap karakterlerin nasıl temsil edildiği sorularından hareket edilmektedir. Bir tarafta Amerikan değerlerinin temsilcisi olarak temsil edilen Chris Kyle karakteri, diğer tarafta da film boyunca yok etmeye çalıştığı Arap karakterler bulunmaktadır.

11 Eylül saldırısı ve devamındaki gelişmeler filmin olay örgüsünde önemli bir yer tutmaktadır. 11 Eylül saldırısından hemen sonra Hollywood yapımlarında dehşeti arttırmaktan çok azaltma eğilimi görülmüş, ne var ki bu eğilim uzun soluklu olmamıştır:

“11 Eylül'den günler ve haftalar sonra Hollywood geçici olarak 1990'lar sonu ana akım sinemaya hakim olan aşırı şiddet yüklü gösterimlerden vazgeçti. Dünya Ticaret Merkezi'ni gösteren sekanslar yeniden kurgulanmış ve halkın 11 Eylül'ün dehşetinden kaçışını sağlamak için “aile” filmlerinin yayına veya üretime sokulmasında acele edilmiştir. Ancak tahmin edileceği üzere, tarihin bu ters dönmesi çok uzun sürmemiş ve yakın zamanda Hollywood bir hayli başarılı olduğu “yık ve yak” filmlerine kaldığı yerden devam etmiştir.” (Dixon, 2004: 3).

Hollywood Bush döneminin saldırgan ve müdahaleci dış politikasına da seyirci kalmamıştır. Filmler yaşanan dönemin bir aynası konumundadır:

“İçinde bulunduğumuz dönemin bazen gizli kalmış tasvirlerini 2000'li yılların önemli filmlerinde açıkça görmek mümkündür. Görece barış ve refah içindeki Clinton-Gore döneminden Bush-Cheney yönetiminin militarist müdahaleciliğine ve türlü türlü krizine geçiş, 11 Eylül'den önce ve hemen sonra çekilen savaş ve siyasi gerilim filmlerinde öngörülmüştür...11 Eylül'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezine ve Pentagonu düzenlenen terörist saldırılardan önce Hollywood filmleri, ABD topraklarına düzenlenen terörist saldırılar ve çeşitli terörist grupların saldırı tehditleri gibi konuları işlemiştir (Kellner,2013,s.36)”

Filmin Konusu

Chris Kyle Teksaslı olduğunu özellikle belirten bir kovboydur. Kardeşiyle birlikte rodeo yarışmalarına katılmaktadır. Chris bir gün televizyonda yurt dışındaki Amerikan büyükelçiliklerinde patlama olduğunu görür ve askere yazılmaya karar verir. Kara Kuvvetleri'ne gittiğinde onu SEAL'e¹ yönlendirirler. SEAL belli ki ABD'nin en seçkin askerlerine sahiptir. Chris eğitimini başarıyla tamamlamış ve keskin nişancılık eğitimine yönlendirilmiştir. Barda Taya isimli bir kızla tanışır ve beraber olmaya başlarlar. Bu arada Chris de eğitime devam etmektedir. Bir sabah Taya Chris'i salona çağırır. Televizyon alevler içinde çöken kuleleri göstermektedir. 11 Eylül saldırıları gerçekleşmiştir. Chris

¹ Deniz, hava ve karada savaşabilen ABD özel kuvvetleridir (military.com, 2017).

gözlerini televizyondan ayıramaz. Chris ile Taya evlendikleri gün Chris'in Irak'a görevlendirildiğini öğrenirler. Chris Irak'ta yaptığı atışlarla ve öldürdüğü kişi sayısı ile efsane lakabını almıştır. Film boyunca Chris'in diğer askerleri kurtarmak için yaptıklarına ve düşman safındaki keskin nişancı Mustafa ile arasında geçen mücadeleye tanık oluruz. Chris Iraklıları vururken, Mustafa ise Amerikalı askerleri vurmaktadır. Filmin sonlarında Chris Mustafa'yı vurur ve artık evine döner. Amerika'da ise savaşta yaralanmış askerlerle ilgilenmeyi sürdürür. Bir gün destek olduğu bir gazi tarafından öldürülür ve film Chris'in cenazesini gösteren gerçek görüntülerle sona erer.

Chris Kyle ve Amerikan Müdahaleciliği

ABD 11 Eylül saldırısı sonrasında terörü destekledikleri ve kitle imha silahı barındırdıkları gerekçesiyle önce Afganistan'ı sonra da Irak'ı işgal etmiştir. ABD ve koalisyon güçleri tarafından işgalin adı "Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu" olarak adlandırılmıştır. Bu Amerikan müdahaleciliğinin somutlaşmış halidir. Irak ötekileştirilip yasadışı ilan edilmiştir: "Washington ve Londra, Irak'ı komşuları ve bütün dünya için bir tehdit oluşturan "haydut bir devlet" olarak ilan ettiler. Irak "yasadıışı" bir ulustur (Chomsky, 2002: 11). Amerika "Şer Ekseni" ilan ettiği ülkelere karşı, kendini savunamayacak ülkeleri koruma ve dünya düzenini yeniden eski haline getirme görevini üstlenmiştir. "Keskin Nişancı" filmi de söz konusu Amerikan müdahaleciliğini "Amerikalı olmak" ın unsurlarından biri olarak tasvir eder. Chris'in babası yemek masasında dünyada üç çeşit insan olduğundan bahseder:

"Koyun, kurt ve çoban köpeği. Bazı insanlar bu dünyada kötülüğün olmadığına inanır. Ne zaman karanlık kapılarını çalsa kendilerini nasıl koruyacaklarını bilmezler. Böyleleri koyun olanlardır. Sonra avcılar gelir. Zayıfları avlamak için şiddete başvururlar. Onlar da kurt olanlardır. Bir de sürüyü koruması gereken saldırı ve üstünlük yetenekleri olanlar vardır. Kurtlara göğüs geren böylelerine ender rastlanır. Onlar ise çoban köpekleridir. Ailemizde koyun falan yetiştirmiyoruz. Kurt olursanız da sizi dövmekten beter ederim. Ama yine de kendimizi koruyacağız. Birisi sizle kavga ederse ya da kardeşine vurmaya çalışırsa karşılık vermeniz için izin veriyorum... Öyleyse kim olduğunu biliyorsun. Gayeni biliyorsun."

Filmde dayak yiyen kardeşini kurtaran Chris Kyle çoban köpeğini temsil ederken, çoban köpeği metaforu ile Amerikan müdahaleciliği de meşrulaştırılmaktadır. Birinci Körfez Savaşı'nda Kuveyt'i Irak işgalinden kurtaran ABD, Irak işgali ile birlikte de Irak'ı demokrasi ve özgürlüğe inanmayan Iraklılardan kurtarmaya çalışırken, kendi topraklarındaki insanların da güvenliğini sağlamaktadır. Bekçi/çoban köpeği olmanın getirdiği sorumluluklar vardır ve bunlar mutlaka yüklenilmelidir. Gaye bellidir. "Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu" bir taraftan Amerikan müdahaleciliğini yansıtırken, diğer taraftan özgür dünyanın kurtarıcısı olarak ABD'yi işaret eder.

Chris Kyle'ın ABD'nin gelmiş geçmiş en ölümcül keskin nişancı olmasında üç aşama bulunmaktadır. Bunlardan ilki Amerikan elçiliklerine düzenlenen saldırılardır: Chris kardeşiyle otururken televizyon haberini görür: "Tanzanya, Darüsselam ve Kenya Nairobi'deki Amerikan elçiliklerinde patlatılan bombaların birilerinin Birleşik Devletlere karşı savaş açma girişiminin bir parçası olduğu çok açık. Düşmanımızın kim olduğu hala netlik kazanmamıştır. Asıl amacın elçilikleri hedef alıp Amerikalıları öldürmek olmadığı açıkça ortadadır." Haberde dikkat çeken unsurlar eylemin faalinin kim olduğunun belli olmaması ve saldırıların savaş açma girişiminin bir parçası olduğudur. Olayın savaş açma girişiminin bir parçası olarak gösterilmesi ABD'nin ileride açacağı savaşların onaylanması ve

meşrulaştırılması gibidir. ABD, kendisine açılan savaşlara karşılık vermiştir. Irak işgaline giden yolun ve Chris'in askere gitmesinin ilk aşaması budur. Bu haberden sonra askere gider ve SEAL'a katılır. İkinci dönüm noktası 11 Eylül saldırılarıdır. Chris'in televizyonda ikiz kulelerin yıkılışını gördükten sonra eğitim sırasında keskin nişancı tüfeğiyle yaptığı sahneye geçeriz. Bu düşman askerlerinin başına gelecekleri göstermektedir. Chris eğitimi sırasında hedefi vuramadığı atışların ardından konsantrasyonunu bozan bir yılanı vurur: "Nefes alırlarsa daha iyi vuruyorum." der. Üçüncü aşama ise Irak Savaşı'nın başlamasıdır. Evlendiği gün göreve çağrılır ve asker arkadaşlarıyla birlikte gururla "Hooyah" çekerler. Zaman artık aldıkları askeri eğitimi uygulama zamanıdır. Bu üç aşama Chris Kyle'ı en ölümcül keskin nişancı olarak tarihe taşıyacakken, ABD'yi de Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu'nu gerçekleştirmeye yaklaştıracaktır.

Chris Kyle: "Efsane" ve Kurtarıcı Kompleksi

Chris Kyle'a efsane lakabını kazandıran keskin nişancılıkta gösterdiği maharettir. Kyle, "Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu" ndaki görevinde öldürdüğü insan sayısından ötürü ABD tarihinin gelmiş geçmiş en ölümcül keskin nişancısı unvanını almıştır. "Efsane" lakabı da bundan dolayı takılmıştır. "Efsane" lakabı Kyle'ın ne kadar kişiyi öldürdüğü ve ne kadar Amerikalıyı kurtardığıyla ilişkilidir.

Keskin Nişancı filmi Amerika'nın mesihvari kurtarıcı kompleksini de yüceltmektedir. Mesih kompleksi psikolojisi "kişinin günün kurtarıcısı olduğuna veya yakın gelecekte öyle olacağına inandığı karmaşık bir psikolojik hal" olarak ifade edilmektedir (flowpsychology, 2017). Chris ilk önce kurtarıcı kompleksiyle Amerikan milliyetçiliğini birleştirir: Bardayken Taya'nın SEAL'dakilerle ilgili dediklerine karşılık verir: "Ben-merkezci olduğumu nereden çıkardın? Ülkem için hayatımı vermeye hazırım ben... Çünkü burası dünyanın en güzel ülkesi ve onu korumak için elimden gelen her şeyi yaparım." Böylece, kendini diğer insanlar için feda eden kurtarıcı Mesih figürü film boyunca Chris karakterinde kendini bulur.

Chris Kyle'in kurtarıcı olduğu düşüncesinin ortaya çıktığı diğer bir sahne de Irak'ta evlerin aranmasında bahriyelilerin tecrübesiz olduğunu düşünen Chris'in onlara koçluk yapmayı istemesidir. Ekip arkadaşı Marc Lee buna itiraz eder: "Hayır yapamazsın. Bizi gözetlemen gerekiyor... Ev ev dolaşmak en ölümcül iştir. Bir çeşit kurtarıcı kompleksin mi var senin?" Chris ise sadece kötülerini yakalamak istediğini söyler. Keskin nişancı tüfeğinden baktığında bahriyelilerden birinin vurulduğunu görür ve aşağı ineceğini söyler. Ne var ki, bu dünyaya herkes Chris gibi kurtarıcı içgüdüleriyle gelmemiştir:

Chris: "Bahriyelilerle ev temizlemeye gidiyorum ben. Geliyor musun?"

Goat: Tabii ki de gelmiyorum. Olmaz adamım. Hayatımı seviyorum ben. Evime canlı dönmek istiyorum. Kapı çalmak benim görevim değil. Yanlış görevi seçen onlar. Ben elimi bile sürmeyeceğim."

Chris: "Tamam, öyle olsun. Eğer seni aşağıda görmezsem, bir daha sakın seni de görmeyeyim."

Chris, Amerika'ya geri döndüğünde artık eskisi gibi olmadığı yönünde karısı Taya tarafından eleştirilir. Tansiyonu yüksektir, akli karısında ve doğacak çocuğunda değildir, Chris savaşın devam etmekte olduğunu ve insanların öldüğünü söyler: "Kimse bu konudan bahsetmiyor bile. Sanki hiçbir şey olmamış gibiler. Elimizde telefonlar, basit basit hayatlarımızı yaşıyoruz. Haberlerde bile geçmiyor. Kimse umursamıyor. Orada bir savaş oluyor, bense burada alışveriş merkezine gidiyorum. Burada değil, orada olmam gerekiyor." Böylece Chris'in

ağzından Amerikan halkının Irak işgali konusundaki vurdumduymazlığı eleştirilmektedir. Amerikan askerleri Irak'ta savaşırken, insanların alışveriş merkezine gitmeyi düşünmesi Chris'i rahatsız eder.

Filmin sonlarında, Chris doktorla görüşmektedir. Doktor 160'ın üzerinde kişiyi öldüren biri olarak Chris'in keşke olmasaydı dediği şeyler olup olmadığını sorar: "Ben öyle değilim. Hayır... Sadece dostlarımı koruyordum. Askerlerimizi öldürmeye çalışıyorlardı ve ben yaratıcımla buluşmaya ve açtığım her ateşin hesabını vermeye hazırım. Aklımdan çıkmayan şey kurtaramadığım dostlarım. Orada olmaya hazırım ve bunu yapabilirim ancak orada değilim. Buradayım. Bıraktım." der. Böylece ABD'nin Irak işgali sırasında ölen milyonlarca Iraklı için pişmanlık duymadığı öğrenilir. Hissedilen pişmanlık sadece ölen Amerikalı askerler içindir. Düşman, Amerikalıları öldürmeye çalıştığı için yok edilmiştir. Doktor, hastanede kurtarılacak çok kişi olduğunu söylediğinde Chris tekrar bir gayeye kavuşmuş olur: Kurtaracağı yeni askerler vardır. Filmin başından beri ona "Efsane" lakabını kazandıran da durmak bilmeyen kurtarıcılık düşüncesidir. O diğer insanlar için vardır. Onları kurtarıırken kendini de gerçekleştirir.

Felluce: Herkes Terörist

"Keskin Nişancı" filmi Irak işgalini meşrulaştırmak, orada yaşananları haklılaştırmak ve Chris Kyle'ı kahraman olarak göstermek için olay örgüsünün içine küçük bir nüans yerleştirir. Bu da şehrin Amerikan askerleri tarafından boşaltılmış olduğudur: "Felluce'ye hoş geldiniz. Eski Orta Doğu'nun yeni vahşi Batısı. El-Kaide kellelerinize ödül koydu. Dünya çapındaki radikaller ise kelle toplamak için sınırları istila etmeye başladı... Şehir boşaltıldı. Ortada dolanan asker çağında bir erkek varsa, sizi öldürmek için oradadır." Birinci görevin açılış sahnesi her şeyi açıklar niteliktedir. Operasyon Felluce'de geçmektedir. Artık eski Ortadoğu ortadan kalkmıştır. Irak işgal edilmiştir; fakat orada yerel halka karşı savaşılmamakta, El-Kaide ve dünyanın her yerinden gelen radikallere karşı savaşılmaktadır. Hepsi Amerikan askerlerinin kellerini istemektedir. Şehirde yaşayan halkın başka yerlere gönderildiği anlaşılmaktadır. Son olarak şehir boşaltıldığından dolayı Felluce'de bulunan birileri varsa Amerikalıları öldürmek için oradadır. Bu da film boyunca Chris'in eylemlerinin meşrulaştırılması, öldürmek için izin verildiği anlamına gelmektedir.

Şehrin boşaltıldığı bilgisi izleyiciyi şehirde bulunan herkesin terörist olduğu önermesine götürür. Sadece asker çağındaki erkekler değil herkes potansiyel teröristtir. Filmin başında Amerikan birlikleri Felluce sokaklarında ilerlemektedir. Chris keskin nişancı tüfeğinden baktığında Iraklı bir kadın ve çocuk görür. Kadın ve çocuk Amerikan askerlerinin olduğu yere doğru ilerlemektedir. Kadın taşıdığı Rus yapımı el bombasını çocuğa verir. Çocuk bomba ile birlikte askerlere doğru koşarken Chris onu vurur ve daha sonra bombayı yerden alıp koşan annesini de vurur. Chris'in ilk öldürdüğü kişi Iraklı bir çocuktur. Chris'in yanındaki asker: "Şeytan kadına bak" der. Chris'in dürbününden bakınca sadece askerlik çağındaki erkekler değil, kadınlar ve hatta çocuklar da terörist olabilmektedirler. Bir anne çocuğunun eline bomba sıkıştırıp onu askerlerin üzerine gönderebilecek kadar insanlıktan uzaklaşmıştır. Chris kadın ve çocuğu vurduktan sonra birliğine döndüğünde daha önce böyle bir şeyle karşılaşmadığından bahseder: "Annesi eline el bombası tutuşturup askerleri öldürmesi için yolladı. Daha önce karşılaşmadığım şeytanca bir düşüneydi." Burada anne figüründeki Iraklı kadın şeytanlaştırılarak ötekileştirilmektedir. Çocuğunun eline bomba verip ölüme gönderecek kadar radikalleşmişlerdir. Çocuklar da terörist babalarının küçük birer kopyası gibidirler. Bir başka sahnede ise Chris gene dürbününden birliği izlemektedir ve bazuka ile birliğe ateş etmekte olan bir teröristi vurur. Hemen yandaki küçük çocuk etrafa bakar ve

bazukayı eline alır ve zor bela kaldırır, sanki çocuk terörist olmak için yaratılmıştır. Chris onu vurmadan birden çocuk Amerikan askerlerine doğrulttuğu silahı elinden bırakır ve kaçır. Bu sahneler Irak'ta yaşayan insanlar üzerindeki terörist basmakalıp yargısını göstermektedir. Irak'ta yaşayan küçük bir çocuk içinde bile apriori olarak bir terörist yatmaktadır. Bir bakıma, Chris'de küçük yaşlarda beliren kurtarıcılık ve çoban köpeği olma düşüncesi, Iraklı çocuklarda yok etmek ve terörist olmak şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Vahşiler: Iraklı Araplar

Felluce'dekilerin terörist olarak temsil edilmesinin dışında Chris tarafından “vahşiler” olarak tanımlanırlar. Oxford Sözlüğü'nde (2017) vahşilerin konumuza uyan iki tanımı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ilkel ve barbar olarak kabul edilen bir grubun üyesi olmak, ikincisi de acımasız ve kötü olan insan anlamlarıdır. Filmde, Arapların temsilinin bu iki tanıma da uyduğu görülmektedir. Chris Amerika'ya döndüğünde televizyonda Amerikan askerlerinin vurulma görüntülerini görür ve karısı Taya'ya şunları söyler: “Öldürdüklerini kaydeden bir keskin nişancıydı o. Adı Mustafa. Videoları sokaklarda satıyor. Bunlar Amerikan askerleri... Canım onlar vahşi insanlar. Onlar kahrolası vahşiler.” Mustafa öldürdüğü askerlerin görüntülerini televizyonda yayınlayacak kadar ahlak yoksunu bir keskin nişancıdır. Chris ise sadece vahşileri öldürmektedir ve bunu Amerikan askerlerini kurtarmak için yapmaktadır. Komutanı albay, Chris Irak'a geri döndüğünde onlar için şöyle der: “Bu vahşilerin ödünü koparmanı ve herifin (Kasap) izini bulmanı istiyorum.” “Kasap” acımasız bir katildir. Amerikalılara bilgi verdiğini düşündüğü Iraklıları matkapla öldürmektedir. Amerikalılara yardım eden şeyhin oğlunun kafasını da matkapla deler. “Kasap” lakaplı Iraklı'nın yaptıkları genellenerek tüm Iraklılara mal edilir ve hepsi “vahşi” olarak yaftalanır. “Terörist” kelimesi Amerikalılara karşı caydırıcı eylemde bulunanlar için ifade edilirken, filmde sıklıkla Araplar için kullanılan “vahşi”nin daha totalize edici ve kapsayıcı bir anlamı vardır. Vahşiler Irak'ta yaşayan tüm Arapları temsil etmektedir.

Arapların vahşi ve teröristten sonraki bir diğer temsili de Amerikan askerlerinin eğittiği Irak güçleridir. Amerikan askerlerinin eğittiği Iraklı askerlerde filmdeki karakter Biggles tarafından “kahrolası hacı askerleri !” olarak nitelenir. Böylelikle onlara teröristlerle savaşmalarında yardım eden Araplar dahi ötekileştirilmekte, “hacı” olma durumu üzerinden Müslüman olmak ve İslam aşağılanmaktadır. Öbür taraftan diğer bir temsil de şeyh temsili olup şeyh Felluce'deki evinde eşleriyle birlikte yaşamaktadır. Amerikalılara, yüz bin dolar vermeleri karşılığında, Kasap kod adlı teröristi yakalamaları için yardım edeceğini söyler ama oğlunun kafası “Kasap” tarafından matkapla delinir ve kendisi de vurulur.

Irak'ta Chris ve ekibiyle çatışan Arapların yüzleri kapalıdır, örtülmüştür. Yüzlerinin kapalı olması terörist temsilini güçlendirmektedir. Bir yerde “suratsızlar (uglies)” olarak nitelendirilirler. Amerikalılarla savaşanlar ya terörist, ya vahşi ya da suratsızdır. Bu durum film boyunca kendini hissettir.

SONUÇ

Keskin Nişancı (American Sniper) Amerikan yayımcılığının ve politikalarının izdüşümünü taşıyan, 6 dalda Oscar adayı olmuş ve en iyi ses kurgusu dalında da bu ödülü kazanmış bir filmidir. Altı dalda adaylık bir anlamda da, filmdeki Chris Kyle üzerinden gerçekleşen Amerikalı ve düşmanı Arap temsillerinin Akademi tarafından meşrulaştırılması gibidir.

Film, Chris Kyle karakterini “efsane” olarak kurarken, Iraklı Arapları da düşman, terörist ve vahşi olarak inşa etmektedir. Felluce'de kadın, erkek ve çocuk herkes terörün bir parçasıdır. Kadınlar anne figürü üzerinden çocuğunu canlı bomba yapacak kadar şeytanlaştırılırken,

erkekler de çocukların kafasını matkapla delecek kadar vahşileştirilmektedir. Çocuklar da terörist babalarının birer kopyası olma yolunda ilerlemektedir.

Chris Kyle'ın keskin nişancı dürbününden bakıldığında kadın, erkek, çocuk ayırt etmeden izleyici tüm Iraklıları hedef olarak görmektedir. Bu hedefler çarşafli bir kadın, küçük bir çocuk, yüzlerini kapatan Iraklı teröristler veya Kyle gibi keskin nişancı olan Mustafa karakteridir. Film Iraklıların Arap ve Müslüman olmalarıyla cihatçı ve El-Kaideli olmayı bir potada eritmektedir. Böylece filmde her Arabın cihatçı ve El-Kaideli olduğu algısı oluşturulmaktadır.

Filmin gösterime girmesinden kısa bir süre sonra Arap Amerikan Ayrımcılık Karşıtı Komite (The American-Arab Anti-Discrimination Committee-ADC) tarafından Arapları ve Müslüman Amerikalıları hedef alan şiddet dolu mesajlarda önemli derecede artış olduğu gözlemlenmiştir (Islamweb, 2015). Tehditlerin çoğu sosyal medya platformları olan Facebook ve Twitter üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bir Twitter kullanıcısı “Keskin Nişancı” filminin kendisinde Arapları vurma isteği yarattığını ifade etmiştir (Boroff, 2015). Söz konusu tespit ve değerlendirmeler filmde Araplara yönelik olarak kullanılan olumsuz söylemin Amerikan toplumu içinde yansımalarını bulduğunu göstermektedir.

Chris Kyle ve diğer Amerikan askerlerinin Irak'ta yaptıkları hakkında derin bir bağlam sunmayan “Keskin Nişancı” filmindeki bazı sahnelerde ve diyaloglarda Amerika'nın neden Irak'ta olduğuna dair göstergeler yer almaktadır. Chris bir sahnede şöyle der: “Burada şeytan var. Onu gördük... Bu şerefsizlerin San Diego ya da New York'a gelmelerini ister misin? Bu pislikten daha fazlasını koruyoruz.” ABD askerlerinin orada bulunmaları sebebinin Amerikan halkını korumak olduğu anlaşılmaktadır. Filmde Irak halkının savaşta neler yaşadığı hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Bunun yerine Kyle ve silah arkadaşları tarafından “vahşiler” olarak adlandırılmaktadırlar. Görüldüğü üzere, “Keskin Nişancı” filmindeki Arap temsilleri Hollywood'un tarihsel Arap temsilleri ile de benzerlik göstermektedir. Jack Sheen konu ile ilgili temel teşkil edecek çalışmasında şöyle demektedir: “Hollywood'un çarpıtılmış merceğinden bakıldığında Araplar farklı ve tehditkar görünmektedir. Irksal ve dini çizgiden çıkan basmakalıplar Amerikan sinemasında derin bir şekilde yerleşmiştir. 1896'dan bu güne kadar film yapımcıları toplu bir şekilde Arapları –vahşi, kalpsiz, barbar dinci fanatikler ve özellikle Hristiyanlar ve Yahudiler olmak üzere medeni Batılıları terörize etmeye eğilimli para delisi kültürel ötekiler- 1 numaralı halk düşmanı olarak itham etmektedirler” (Shaheen, 2003: 172).

Chris Kyle, bir taraftan ailesinin yanında olmak isteyen, ancak bir taraftan da asker arkadaşlarını kurtarma içgüdüsüne engel olamayan karmaşık yapıdaki bir karakter olarak sunulurken, filmde Araplar tek boyutlu bir şekilde barbar olarak sunulurlar. Bir sahnede Chris ve ekibi bir eve girerler. Evin babası onları bayram sofrasına davet eder ve sofrada herkesin yeri olduğunu söyler. Ancak adam evinde cephanelik saklayan bir düşmandır. Bu durum Arapların izleyiciler tarafından, ne kadar cana yakın davransalar da hiçbir zaman güvenilmemesi gereken insanlar olarak algılanmasına neden olur. Öbür taraftan filmin başında Chris'in Iraklı anne ve çocuğu vurmasıyla geyiği vurma sahnesi paralel bir şekilde verilmektedir. Bu sahne Irak'ın vahşi doğası ile Chris'in “vahşiler” olarak tanımladığı Iraklıların temsili arasındaki paraleliği doğrular. Iraklıların vahşiler olarak tanımlanması aynı zamanda onların insani özelliklerden mahrum olduğunu düşündürmektedir. “Eski Ortadoğu'nun yeni vahşi batısı” olarak tanımlanan Felluce'de yaşayan Araplar “vahşiler” olarak değersizleştirilir ve ötekileştirilirken film, Araplara yönelik tarihsel olarak varolan

“kahraman Amerikan düşman Araba karşı” şeklindeki olumsuz klişe temsillere bir yenisini eklemektedir.

Toplumlar, ırklar ve dinlere dair yanlış temsiller ve mesajlarla yüklü sinema filmleri halkların birbirini doğru anlayıp yorumlamasını engellemekte, önyargıların artarak ötekileştirici ve ayrımcı uygulamaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Arapları “tehlikeli”, “şiddet yanlısı” bir halk olarak gösteren bu indirgemeci ve çarpık bakış açısı toplumları kutuplaştırmadan başka bir şeye hizmet etmemektedir. Filmlerde Arapların çatışma üzerinden karakterize edilmesi, düşman ya da tehdit unsuru olarak algılanmalarını, Araplara antipatiyle yaklaşılmasını sonuçlamaktadır. Böylelikle, temsillerin çarpık olması dünyayı algılama biçimimize dair ciddi bir sorunsal oluşturmaktadır. Bilinçli bir izleyici olarak bu tür kışkırtıcı, negatif imajlarla dolu medya ürünlerine karşı üzerimize düşen görev, bu tuzaklara düşmeyip, ötekileştiren söylemleri sorgulamaktır. Filmlerde uygulanan sığ yaftalama ve kutuplaştırma taktiklerinin farkında olarak, günümüz dünyasında toplumsalar arası ilişki ve bağların önemini ayırdında olmaktadır.

Kaynakça

- Chomsky, N. (2002). *Amerikan Müdahaleciliği*, Taylan Doğan, Barış Sezen (çev.), Aram Yayıncılık, İstanbul
- Dixon, W. W. (2004). *Film and Television after 9/11*. SIU Press.
- Kellner, D. (2013) *Sinema Savaşları*, Gürol Koca (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Özden, Z., (2000). *Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Eleştirisi*, Afa Yayınları, İstanbul
- Said, E. (2003). *Şarkiyatçılık, Batı'nın Şark Anlayışları*, Berna Ülner (çev.), Metis Yayınları, İstanbul
- Said, E., (2005). *Oslo'dan Irak'a ve Yol Haritası*, Murat Uyraklı (çev.), Agorakitaplığı, İstanbul
- Shaheen, J. G. (2003). Reel bad Arabs: How Hollywood vilifies a people. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 588(1), 171-193.
- Uluç, G. (2009). *Medya ve Oryantalizm Yabancı, Farklı ve Garip...Öteki*, Anahtar Kitaplar, İstanbul

İnternet Kaynakları

- Islamweb, (2015). “ADC: ‘American Sniper’ prompts threats to Arabs, Muslims”, <http://www.islamweb.net/en/article/202342/adc-american-sniper-prompts-threats-to-arabs-muslims>, 10.08.2018
- Boroff, D., (2015). American Sniper' movie sparks hateful reaction toward Arabs on Twitter, <http://www.nydailynews.com/entertainment/movies/american-sniper-sparks-hate-arabs-twitter-article-1.2084010>, 10.03.2018
- Flowpsychology, (2017). *Messiah Complex Psychology*, <https://flowpsychology.com/messiah-complex-psychology/>, erişim tarihi, 05.06.2017
- Military.com, (2017). “What is Navy Seal?”, <http://www.military.com/special-operations/what-is-a-navy-seal.html>, 05.06.2017.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 68 Temmuz – Ağustos 2018

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Nittle, N. K. (2017). “5 Common Stereotypes of Arabs and Middle Easterners in TV and Film”, <https://www.thoughtco.com/tv-film-stereotypes-arabs-middle-easterners-2834648>, 29.05.2017

Oxforddictionaries, (2017). “*savage*”, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/savage>, 06.06.2017.